OLESEA CIOBANU
Institutul de Filologie
(Chişinău)

POEZIA LUI LUCIAN BLAGA ŞI CEA A MAGDEI ISANOS. AFINITĂŢI ŞI DEOSEBIRI

Abstract

This article explores the affinities and the differences between the poetry of Lucian Blaga and that of Magda Isanos. The brotherhood and the pantheistic union with the nature, the vegetation, the mioritic vision of death as a possibility of return to primary materials – there are just some common points between the work of Blaga and the lyrics of M. Isanos. Discussed in parallel, the creations of these two important poets of Romanian literature are able to amplify and illuminate each other.

Magda Isanos, născută la 17 aprilie 1916, este unul dintre poeţii a căror creaţie este direct raportabilă la propriul destin. În cazul autoarei *Poeziilor* această raportare este motivată prin obsedantul sentiment al sfârşitului prematur, care transpare în volumele sale. În creaţia sa, Magda Isanos se racordează cu toată fiinţa la ritmurile cosmosului care îi alimentează, pe de o parte, bucuria existenţei şi a consubstanţialităţii cu lumea, cu universul, iar pe de altă parte, durerea chinuitoare la gândul dispariţiei fizice – o gamă întreagă de sentimente pe fundalul unei constante melancolii, care scot în evidenţă o poezie de un izbitor zbucium interior. Fiind foarte receptivă la toate problemele lumii, ale oamenilor săraci şi chinuiţi (*Din dragoste de oameni*, *Iartă-mă frate*, *Oamenii mă uimesc*, *Ei sânt săracii*, *Mă gândesc la oamenii risipiţi* ş.a), Magda Isanos s-a impus în peisajul literar basarabean atât prin partea de umanism a poeziei sale, cât şi prin lirismul feminin al acesteia.

Poezia Magdei Isanos este un omagiu adus vieţii şi tinereţii. Ea debordează uneori de vitalitate şi de optimism: „Mă scald în zi ca un copil în râu./ N-am ieri, nici mâine, şi voioasă-n uliţi/ privesc cum trece soarele cu suliţi,/ şi mă gândesc la vară şi la grâu.” (*Mă scald în zi*) Lirica poetei e un elogiu luminii soarelui care triumfă cu fiecare apariţie pe cer asupra forţelor întunericului, asupra nopţii ce pare a fi o sărutare de-a lui Dumnezeu dată cu gura lui neagră pământului şi care parcă ar spune cu duioşie: „Haide, -nvăţaţi-vă câte puţin să muriţi”. (*Noapte*) Alteori însă trădează un anumit sentiment de groază în faţa morţii. E în poezia Magdei Isanos o luptă continuă dintre lumină şi întuneric, luptă ce-şi are originea în mitul biblic al facerii lumii. Spiritul jubilează la fiecare rază de lumină, pomii cei tineri trimit rugi, implorând viaţă „zeului totdeauna rotund”, ploaia, vântul, păsările, totul în jur „cântă” un imn soarelui şi luminii solare (*Imn pentru soare*, *Dimineaţă de primăvară*, *Pomii cei tineri*…). Marele fluviu solar inoculează substanţă vitală întregii naturi şi prin aceasta amână momentul căderii în marele somn: „Soarele

BDD-A6944 © 2010 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:42 UTC)

va striga lumii: „Exişti…”/ Şi toate vor fi în ziuă cuprinzătoare./ Chiar mormintele-n cimitirul de ţară/ vor fi ca nişte mici grădini multicolore.” (*Dimineaţă de primăvară*)

O proiecţie a aceluiaşi mit cosmologic este şi în poezia lui Lucian Blaga *La mare*. E celebrată şi în acest caz victoria luminii solare (ca principiu al vieţii) asupra nopţii, într-o atmosferă nuanţat-expresionistă: „Soarele în răsărit – de sânge-şi spală-n mare/ lăncile, cu care a ucis în goană noaptea/ ca pe o fiară.”

Lumina „de nimic tulburată” din poezia Magdei Isanos este chiar lumina blagiană a existenţei, e lumina dintâi, cea vestitoare de viaţă, la care visează seminţele în leagănul cald al humei şi copacii promiţători de rod, păsările ce-şi caută un loc pentru cuiburi undeva mai aproape de soare, florile şi câmpurile, şi întreaga lume „însetată de viaţă”. „Nimicul zăcea-n agonie,/ când singur plutea-n întuneric şi dat-a/ un semn Nepătrunsul:/ „Să fie lumină!” (*Lumina*, Lucian Blaga). E lumina trăirii plenare a vieţii, dar, de cele mai multe ori, e lumina „vieţii ce ni se ia” şi care se stinge câte puţin începând chiar din „dimineaţa” fiinţei. E lumina care la cealaltă extremă se schimbă inevitabil într-o înfricoşătoare, neagră noapte a morţii. Lumina vieţii „vine din pământ” şi este lumina plantelor şi a fiinţelor pregătite să moară. Fiecare om sau floare e datoare să o redea spaţiului – aceasta e logica întregului univers. Natura e supusă trecerii şi doar ciclica ei înviere creează impresia eternului vegetal. Invitaţia copacilor „Hai să înflorim” (*Viaţă, nu mă părăsi*) este în realitate o invitaţie la devenire, la trecere, care certifică acţiunea timpului asupra mediului natural. Or, în fiecare fruct e luciul şi zâmbetul temut al morţii, căci moartea începe „în fructele prea coapte”, când soarele începe să „putrezească” în fiecare din ele. În poezia Magdei Isanos însă momentul stingerii fiinţei s-ar părea că este neglijat într-o primă etapă, cea a plinei tinereţi. Lumina fecundează cu energia ei tot ce există şi, din moment ce soarele mai poate fi cules cu mâna, căderea în „întunericul des” rămâne o problemă de viitor. Moartea e străină şi de neconceput pentru fiinţa aflată abia la răsăritul sau în amiaza vieţii, ea e incompatibilă cu ideea de tinereţe şi indezirabilă pentru eul liric însetat de lume şi soare: „Uneori, în dimineţile clare,/ mă uit drept în soare râzând/ şi nu pot crede c-am să mor în curând;/ viaţa mea sună înalt, fără-ntristare.” (*În dimineţile clare*)

Poezia Magdei Isanos trădează o neostoită sete de viaţă, un optimism ce nu trece dincolo de legile de nestrămutat ale universului şi o credinţă fermă în „anotimpul” existenţei sale.

În această lume invadată de energia vitală a soarelui, spiritul stabileşte relaţii puternice cu universul, îi surprinde mişcările, trăieşte în ritmul acestuia şi se identifică cu el; îl simte cum explodează în pragul primăverii, cum mugurii pocnesc ca alunele, cum înfloreşte măcieşul şi mărul, cum se trezesc popoarele de furnici, cum creşte iarba grasă… În general, creaţia poetică a Magdei Isanos se evidenţiază printr-o conştientă „nonacceptare a părţii de umbră a lumii”, după cum afirmă Horia Bădescu [1, p. 13]. E poezia deschisă florilor şi sensurilor luminoase ale lumii, în care „ca-n pământul milei şi minunii” învie pasărea ucisă, e cântecul eternei primăveri, a plantelor şi a apei line, „care toate închid câte un vis”, e o cântare despre toate cele: despre lumina coborâtă în spic, în maci, în bobul de nectar şi care biruie în mii de feluri întunericul, despre tainele ascunse în verdele mohorului, în adâncul fântânilor, în strălucirea izvoarelor şi-n liniştea pământului, e o cântare „neisprăvită” de „laudă şi naivă mirare” în faţa a tot ce există frumos în lume: „Fereastra se umple de-amurg şi-ngândurată/ se uită la mine cum mă bucur şi cred –/ ca

BDD-A6944 © 2010 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:42 UTC)

şi când eu am scornit grădina-ntomnată,/ şi stelele nalte, şi coarnele scunde de ied…”. (*Mă scald în zi*)

Stelele înalte – „pulbere în vânt şi părere” – „duşmănoasele stele de sus” sunt complicii misterului lumii. Ele sunt cele care îşi ascund taina şi care, odată cu ieşirea şi depărtarea fiinţei umane de starea originară, se urcă mai sus şi nu se mai arată în lumina lor „curată”. Aparţinând lumii celeste în care coexistă „viaţă şi mister”, ele, cu lumina lor, îl ascund pe Dumnezeu. Ca şi la Lucian Blaga, eul poetic simte greutatea acestei lumi în care fiecare zare mai are în spatele ei încă o zare şi fiecare cuvânt are „câte un clopot mai mult”. Însuşi Dumnezeu cel nevăzut împiedică orice cunoaştere în sens pozitiv, care să apropie cerul depărtat şi să-i dezvăluie misterul. Se cere menţionat că în poezia Magdei Isanos problema misterului se reduce doar la acea parte necunoscută specifică tărâmului de dincolo. Taina interesează în măsura în care se referă la fenomenul morţii fiinţei. Starea de nelinişte, de frică pe care o trăieşte subiectul uman la gândul trecerii într-o altă lume, trebuie pusă pe seama totalei lipse de cunoaştere de către om tocmai a acestui aspect, a tainei de pe urmă. Iar Dumnezeu, de când „i-a crescut aripi şi a zburat spre cer”, nu face decât să sporească şi mai mult taina lumii peste care singur este Stăpân. Sentimentul de nostalgie ca urmare a pierderii stării adamice se proliferează nu la gândul rupturii cu divinitatea, ci la ratarea condiţiei de nemuritor a fiinţei umane. Posibilitatea recuperării stării pierdute ar fi o şansă dată omului pentru a se apropia de cer în vederea eliberării din „restriştea pământească”, pentru a domestici „lumina” şi a stopa procesul „vestejirii” (*Fata*). Problema rupturii dintre divinitate şi fiinţa umană se pune doar sporadic. În ciclul *Cântarea munţilor* Dumnezeu este acuzat, în manieră argheziană, de nepăsare. Nu se pune la îndoială existenţa sa, dar i se reproşează că nu răspunde nevoilor săracilor şi ale copiilor îngheţaţi: „Doamne, n-ajung pân`la tine/ Vârfurile-acestei păduri de suspine?” (*Doamne*, *n-ajung pân` la tine?*)

Alteori Dumnezeu trăieşte în fiecare plantă, e un Dumnezeu al oamenilor chinuiţi şi oropsiţi: „Oamenii bogaţi au făcut icoane,/ catapetezme-aurite şi strane,/ însă Dumnezeu n-a venit/ în locul astfel îngrădit.” (*Dumnezeu*). El zboară prin copaci, făcându-i să-nflorească, devine când apă, când câmpie, creşte prin păpuşoaie, ajută întreaga făptură mică şi chinuită. El e Dumnezeul vieţii, din a cărui milă în fiecare mugur se-aprinde un fir de lumină „ca un safir”. Tot din „graţia” Lui şi la alegerea Lui fiinţa umană îşi încheie existenţa terestră pentru a pleca într-un nou tărâm: „Îngere, lasă-mă pe pământ./ Ia o ramură şi prefă-o-n femeie,/ du-o-naintea dumnezeului tău să steie;” (*Trebuie să plec astă-seară*…)

În viziunea Magdei Isanos, fiinţa umană nu îşi încheie ciclul existenţei terestre odată cu moartea ei fizică. Murind, corpul părăseşte „sicriile înguste” pentru a se încorpora în vegetal. Cu titlu de paranteză menţionăm că într-o primă fază a creaţiei sale Magda Isanos manifestă o vădită preferinţă pentru regnul mineral, ca formă unică, acceptabilă pentru viitoarea-i reînviere: „N-aş vrea ca după moarte să-nvii/ în alt tipar de om sau animal,/ sau floare cu petale străvezii,/ ci-aş vrea să trec în regnul mineral.// Să fiu bucată rece de granit,/ ascuns filon de marmoră să fiu,/ să-mi dorm, în fine, somnul liniştit/ sub straturi suprapuse mai târziu.” (*Dorinţa*)

În poeziile de mai târziu însă, poeta care a iubit cu disperare viaţa preferă somnului adânc şi liniştit al „granitului” posibilităţile de reînviere a regnului vegetal, cu atât mai mult că acesta din urmă există şi se dezvoltă undeva la hotarul dintre lumea increatului şi a creatului. Aici, prin elementul vegetal, ce urcă asemeni unei Bunevestiri spre soare,

BDD-A6944 © 2010 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:42 UTC)

se realizează legătura dintre lumea de dedesubt şi cea de deasupra. Devenind „petale şi tulpină", flori de mac, crini sau iarbă, adică având rădăcini adânci în neagra ţărână şi răzbind în acelaşi timp în albul zilei, omul de altădată se va bucura de mângâioasa lumină a soarelui de undeva din acest spaţiu intermediar dintre viaţă şi moarte, dintre lumină şi întuneric, prin care lumea vegetală este avantajată.

Dincolo de misterul care ascunde faţa adevărată a lumii de apoi, a cerului, Dumnezeu învăluie în taină şi realitatea terestră. Eul poetic în opera Magdei Isanos e conştient de faptul că îşi duce existenţa într-o lume de mistere, în care o mare parte a realităţii îi rămâne necunoscută. Cu toate acestea, nu este profund marcat de partea ascunsă a lucrurilor ce-l înconjoară, de umbrele existenţei. El trăieşte în realitatea imediată şi perceptibilă fără a problematiza: el va „şti ce înseamnă cu aripa lor cocorii pe cer/ şi pe pământ ce scrie plugul de fer", dar nu va încerca să pătrundă în tainele a tot ce există. Misterul trebuie acceptat ca parte a destinului uman, a fiinţei condamnate la necunoaşterea absolutului. Spre deosebire de eul liric blagian, chinuit şi însetat de mistere, în poezia Magdei Isanos eul poetic îşi acceptă mioritic destinul şi se împacă uşor cu situaţia sa de om limitat în posibilităţile de cunoaştere. Cu toate acestea i se întâmplă deseori să descopere involuntar în lumina lunii, fără a face nici cel mai mic efort, unele aspecte nebănuite şi sensuri noi ale lucrurilor. Razele albe lunare învăluie realitatea terestră şi o prezintă într-o altă lumină, tainică şi neverosimilă, tot aşa cum şi în poezia lui Lucian Blaga lumina nopţii sporeşte şi îmbogăţeşte misterul lumii. În lumina asfinţitului totul pare un pic altfel. Relaţia omului cu natura pare a fi mai pronunţată în amurg şi, respectiv, devine mai eficientă comunicarea cu mediul vegetal. Lumea însă îşi deschide o parte a misterelor nu pentru oricine, ci doar pentru cei aleşi, pentru creatori. Fiind o fire poetică şi având un destin mult prea diferit de cel al oamenilor simpli şi „cu auzul şi văzul tocit", eul poetic al Magdei Isanos se retrage din existenţa banală, uitând chiar şi graiul obişnuit, pentru a se ralia la mişcarea naturii şi a universului, pentru a admira în linişte „zânele ce ţin deasupra capului mâinile şi dansează în iarba cea nouă", pe care nimeni altcineva nu a avut norocul să le vadă, aşa cum nimeni nu a văzut nici „mişcarea de rugăciune şi adorare" a fiecărui lucru din realitatea înconjurătoare, nici strălucirea arborilor în fiecare dimineaţă a zilei, şi nici freamătul, nebănuit de deasupra lacului adormit. Poeta are senzaţia din ce în ce mai clară că este o parte a universului şi că se înrudeşte „cu fiecare lucru" din preajma ei. E o înrudire de esenţă: eul poetic se simte asemeni frunzei ce se zbate, jumătate-n umbră şi jumătate luminat de-un zeu nevăzut, e asemeni copacului ce se alimentează din „seva nouă" a pământului, e asemeni păpădiei ce tremură la gândul că i se va lua curând lumina vieţii, e sora hulubilor sălbatici şi a pitulicilor dornice să cânte eterna primăvară… Omul, din păcate, este şi el trecător la fel ca şi celelalte fiinţe şi lucruri din jurul său. În opinia Magdei Isanos,toate se prelungesc sub razele luminii de mai spre „umbra de taină" iar, până la urmă, şi floarea, şi omul, şi zborul, toate sunt „sfărâmicioase" şi „pieritoare". Fiinţelor umane şi tuturor lucrurilor trecătoare viaţa le-a fost dată doar cu împrumut. De aceea, fiecare e dator, printr-un proces de lentă descompunere, să reîntoarcă zeilor din pământ şi din soare lumina care le-a fost împrumutată. Astfel, poezia Magdei Isanos va situa fiinţa umană undeva între lumină şi întuneric. Existenţa va fi mereu întunecată de perspectiva morţii: „Cu toţii atârnăm în picătura/ Luminoasă ce precede moartea." (*În asfinţit*)

BDD-A6944 © 2010 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:42 UTC)

Trecând în marele somn, ființa umană se integrează în vegetal şi prin aceasta cucereşte eternitatea, or, natura creează impresia de veşnicie prin reînvierea ei ciclică. Moartea ființei este condiția necesară pentru redobândirea vieții veşnice. Pentru eul din poezia Magdei Isanos, nici perspectiva eternității viitoare nu este un motiv suficient de puternic, care l-ar determina să privească cu mai multă împăcare trecerea într-o lume paralelă şi, totuşi, mult prea deosebită de cea în care îşi duce la moment existența. Deşi acceptă şi înțelege moartea ca reintegrare în marele tot, sentimentul de tristețe la gândul dispariției şi a părăsirii locurilor familiare este foarte pregnant în poezia Magdei Isanos, la fel şi dorința de a rămâne, asemeni ciobănaşului din balada *Miorița*, cât mai aproape de cadrul specific în care sufletul s-a simțit la el acasă. Motivul întoarcerii atât de des explorat de autoarea *Țării Luminii* certifică acest deziderat. Poeta include într-una din poeziile sale un testament în spiritul binecunoscutei balade, privit ca o dorință de continuitate a vieții printre cele lumeşti: „– Un arbore să-mi răsădiți pe mâini./ Drept în mijlocul pieptului să-l puneți/ Cu rădăcinile,/ Să pot sui cătră soare-n toate zilele./ Păsări să zboare-n jurul frunții mele,/ Şi să-nfloresc, mirată printre stele.” (*La-nceput*, *prin ferestre deschise*) Ataşamentul față de cadrul natural în care se situează alimentează speranța învierii. Dar înviere nu înseamnă decât întoarcere în lumea obişnuită, dar sub o altă formă. Chiar dacă prin moarte are şansa de a se contopi cu natura din a cărei substanță se simte plămădită („Sunt sora ierbii tinere de-afară./ Aceleaşi seve curg într-amândouă”), poeta suferă pentru condiția de ființă umană care i se ia. „Visul vegetal” al autoarei de a trăi ca pomii de pe vale şi cu flori în loc de gânduri nu înseamnă că-şi refuză şi soarta ei de om. E mai degrabă aspirația de a trăi „o viață fără rău şi fără bine”, din care să dispară noțiunea de suflet, adică după simplele legi ale naturii şi în plină comuniune cu aceasta, având totuşi trează conştiința existenței. După cum s-a putut observa, pe măsură ce sentimentul iminenții morții devine mai puternic, evenimentul trecerii într-o altă lume este respins cu o încăpățânare din ce în ce mai accentuată. Ca şi în poezia lui Lucian Blaga *Dați-mi un trup voi munților*, Magda Isanos aspiră să-şi depăşească limitele corporale în vederea integrării, în cazul ei, în adevărata substanță, „în cel dintâi lut al lumii”, din care ea şi celelalte ființe ori lucruri s-au desprins doar ca simple fragmente: „Aş vrea să trăiesc în toate vieţuitoarele,/ să privesc, să privesc soarele,/ s-aud toate glasurile, toate murmurile,/ să-nverzească în inima mea pădurile.” (*Cel puțin legănați-vă ramuri*) Tentația de extindere a propriei personalități dincolo de limitele corporale trădează la Magda Isanos, în primul rând, o nesecată dragoste de viață, care se manifestă prin dorința de a fi în toate „cupele” cele vii ale lumii. Ea este pregătită să încerce rând pe rând viața fiecărei plante şi a fiecărei ființe din univers, doar dacă veşnicia nu ar cădea „ca un bloc de întuneric” şi ființa n-ar pierde, ca rezultat, amintirea vieților anterioare: n-ar uita copacii, pădurile şi luncile cu flori. Poeta e adepta vieții conştiente. Absența memoriei marchează întrarea în bunul şi adâncul somn. Fiecare clipă apropie treptat ființa de marea taină a vieții de după moarte. Astfel dispar încet-încet „colorile” ca nişte păsări sperioase, amintirile se usucă şi chiar florile cad lovite de o mână misterioasă, dispare amintirea pământului iubit şi a umbrei aruncate de el, se pierde în ceață zborul porumbeilor şi se trec din amintire cântecele pe care le şopteşte vântul. (vezi *Poemul femeii care iubea primăvara*)

În poezia Magdei Isanos, credința urcării sufletului la cer după moarte este prezentă ca alternativă a posibilității trecerii ființei într-o altă alcătuire, într-o altă formă. Aşa cum cerul s-a dovedit a fi prea „depărtat” de ochiul şi mintea omului (*Duhurile pământului*), eul

BDD-A6944 © 2010 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:42 UTC)

poetic preferă liniştea humei în detrimentul „raiului trist”, moartea împăcată, asemănătoare cu cea a „frunzişului care cade deodată”, în locul „morţii adânci”, totale, care nu oferă şansa devenirii. „Somnul bun” al poetei este un somn cu pleoapele deschise spre lume. Moartea, în accepţia autoarei *Cântării munţilor*, înseamnă reîntoarcere în pământul-mumă şi racordarea la ritmul etern al vieţii marii naturi. Prin ideea integrării de după moarte a fiinţei în vegetal, Magda Isanos refuză să echivaleze sfârşitul existenţei umane cu dispariţia totală a acesteia. Dimpotrivă, în această lume, susţine poeta, „toate se refac”, dar, din păcate, nu durează mai mult decât „o rază care tremură”. Ca şi la Lucian Blaga, fiinţa recapătă nemurirea prin moarte. De aceea sentimentul de linişte în faţa trecerii într-un alt tărâm este unul marcant pentru poezia acestor doi poeţi români, la fel ca şi senzaţia de teamă, alimentată de taina care învăluie evenimentul morţii şi viaţa de după moarte. Dacă în poezia lui Lucian Blaga tărâmul morţii înseamnă tărâm al nefiinţei, la Magda Isanos el este unul în care principiul vieţii este activ. Urmând după moarte să accepte un nou statut ontologic, adică să fie transformat în flori, copaci şi iarbă, („Ai să fii/ într-o sută şi-o mie de lucruri vii!”), eul din poezia Magdei Isanos are certitudinea că nu va dispărea complet din lumea din care este rupt. El va avea o largă deschidere spre zonele în care viaţa se manifestă plenar. Moartea, în cazul poeziei blagiene, este una mai profundă în acest sens. Versul din poezia Magdei Isanos *Duhurile pământului* „decât moartea ta este o moarte şi mai adâncă”, credem că este foarte reprezentativ în sensul că trasează pe deplin diferenţa de viziune a poeţilor în discuţie asupra problemei existenţei de după moarte… În opera blagiană lumea de dincolo este privită separat de cea de dincoace. După moarte, spiritul rupe definitiv orice legătură cu tot ceea ce înseamnă existenţă terestră. El se reîntoarce în cadrul etern, dar fără a se integra marelui flux al vieţii. Moartea fiinţei este la Blaga şansa recuperării stării de increat. Fiinţa umană iese din „lumea tăcerii”, din starea embrionară şi se îndreaptă ireversibil spre lumea unei alte tăceri, cea a morţii, care, în cazul poetului, echivalează cu întoarcerea în originar şi reintrarea în veşnicie. Blaga nu pune problema continuităţii fiinţei umane în alte forme şi nici nu manifestă dorinţa fermă de a rămâne legat cumva, aşa cum se întâmplă în cazul Magdei Isanos, de lumea pe care e „dator” să o părăsească. Moartea înseamnă în cazul său posibilitatea de a se contopi cu tăcerea şi, nu în ultimul rând, ocazia de a pătrunde în taina existenţei de după moarte. Aceeaşi perspectivă se conturează şi în opera Magdei Isanos. Intrarea în moarte echivalează la autoarea *Confesiunilor lirice* cu intrarea într-o „apă răcorotoare”, ceea ce poate şi înseamnă potolirea nevoii de cunoaştere a marelui mister care încheie ciclul vieţii terestre. În accepţia Magdei Isanos, taina se spulberă odată cu intrarea în lumea umbrelor. Misterul, inclusiv viaţa ca cel mai mare mister, rămâne o necunoscută doar pentru lumea „de deasupra”. Cerul se deschide pentru fiinţa pregătită să lase în spate „câmpiile vieţii” şi să treacă liniştită în eternitate. Intrarea în lumea umbrelor deschide perspectiva unei tainice împăcări a fiinţei şi slobozirea ei de tot ce-i lumesc şi efemer.

Pe de altă parte, nu putem ignora faptul că o teribilă sete de viaţă şi de lume transpare şi în poezia marelui metafizic român. Cu toate acestea, redobândirea stării originare, a „morţii adânci”, dacă e să folosim expresia Magdei Isanos, ceea ce, de altfel, nu anulează ideea fuziunii cu materia, e marele vis al eului blagian. Este evident că visul continuităţii materiei, propriu ambilor poeţi români, se realizează în cazul fiecăruia în dimensiuni diferite. La Blaga, moartea fizică înseamnă reîntoarcere în materia primară, în lut. Acesta din urmă constituie condiţia necesară devenirii lumii vegetale. Când presupune că un pom ar fi „crescut din mine”, Blaga nu are în vedere o anumită transformare de după moarte într-un element propriu-zis al florei pământene, ci sugerează că fiinţa umană odată transformată în pământ, devine, prin moartea sa, bază a vieţii. E vorba de acel principiu

BDD-A6944 © 2010 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:42 UTC)

al complementarității vieții și morții, a morții care naște viață și a vieții ce duce lent, dar sigur, în moarte. În paralel, Magda Isanos abordează problema morții ființei cu mai mult tragism, chiar dacă moartea în creația poetei este una mai „blândă". Or, după cum am menționat în repetate rânduri, împrăștiată-n forme noi, ființa umană din poezia Magdei Isanos nu pierde legătura cu lumea de deasupra. Tragismul crește, am observat, pe măsură ce crește pofta de viață a poetei, dar și presentimentul sufocant al apropiatului sfârșit.

Comunicarea cu lumea „de deasupra" îl tentează și pe Lucian Blaga: „Flori cu sâni de lapte îmi apasă lutul./ Să pot/ eu mi-aș întinde mâna și le-aș strânge-ntr-un mănunchi/ să le cobor în mine." (*Gândurile unui mort*). Cu toate acestea, o legătură cu elementele pământești în cazul operei blagiene este imposibilă. Regenerarea post-mortem în forme schimbate, preponderent vegetale – iată soluția perfectă prin care Magda Isanos reușește să împace în aceeași ecuație pofta de viață, dragostea pentru existența terestră cu inevitabilul morții. Tărâmul „de dincoace" și cel „de dincolo" reprezintă două universuri paralele, legate între ele prin elemente ale vegetalului ca printr-un șir de vase comunicante.

În ceea ce privește modul lui Lucian Blaga și, în paralel, cel al Magdei Isanos de a interpreta și de a concepe existența de după moarte, am observat că o analiză comparativă, chiar și una de suprafață, pune în evidență importante deosebiri. Cu certitudine însă rămâne comună pentru ambii poeți sentimentul unei vădite stări de beatitudine și de împlinire ca urmare a trecerii în cealaltă lume, a neființei, a tainei și a tăcerii. Viziunea morții rămâne a fi și într-un caz și în celălalt una senină, mioritică. Viața de după moarte înseamnă pentru ambii poeți viața pe care poți să o trăiești „fără să numeri zilele", cum ar spune autoarea *Țării luminii*. Apropierea sfârșitului fizic este tratată uneori la Magda Isanos în manieră expresionistă. Iar dacă natura se înfioară și tresare, traducând intensa trăire a ființei în fața involuției sale spre vegetativ, trebuie de subliniat că aceste detalii nu ne împiedică să descoperim în opera veșnic tinerei poete o profundă înțelegere a evenimentului morții în conformitate cu tradiția ancestrală.

Spre final, am vrea să subliniem că dincolo de acele puncte comune pe care le vizează de cele mai multe ori criticii operei blagiene și ai poeziei Magdei Isanos (cofraternitatea și contopirea panteistă cu natura, vegetalismul sensual, conștiința că nu cântecul rostește ființa, ci că ființa e cea care îl rostește [2], familiarul *nu știu* blagian, respectiv vocabula *știu*, ambele corespunzând, după cum remarcă Constantin Ciopraga [3], diverselor etaje ale conștiinței, dar și altele), mai există și o serie de alte asemănări, dar și mai multe deosebiri, în creațiile acestor doi importanți poeți ai literaturii române, care, analizate în paralel, sunt capabile să lărgească orizontul de interpretare a poeziei blagiene și a poeziei Magdei Isanos, ele având posibilitatea să se lumineze reciproc.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Horia Bădescu. *Magda Isanos*. *Drumul spre Eleusis*. – Oradea, Ed. Albatros, 1975.

2. Mihai Cimpoi. *Magda Isanos*, „*nepoată*" *a Greciei și fiică a Basarabiei*. În: *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită. – Chișinău, Ed. Arc, 1997.

3. Constantin Ciopraga. În: Prefață la *Cântarea munților* de Magda Isanos, Versuri, proză și publicistică. Ediție și tabel cronologic de Margareta Husar. – București, Ed. Minerva, 1988, 268 p.

BDD-A6944 © 2010 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:42 UTC)